

Asia: VN/33727/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laiksi ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleisiä huomioita esitysluonnoksesta

Suomen ympäristöopisto Sykli kiittää mahdollisuudesta lausua näkemyksensä.

Yleisesti ottaen on hienoa, että ammatillisen koulutuksen rahoitusmallia ja toimintatapoja uudistetaan. Ammatillisen koulutuksen tavoitteena on opiskelijoiden työllistyminen ja työelämän osaamisen varmistaminen. Olisi kuitenkin tärkeää huomata ero perustutkintokoulutuksen sekä ammatti- ja erikoisammattitutkintokoulutuksen välillä. Tutkinnot vastaavat eri tarpeeseen ja kohdistuvat eri kohderyhmille.

Kiitosta on annettava huoltovarmuusalojen huomioimisesta. Niitä tulisi kuitenkin tarkastella tarkoin. Esimerkiksi vesihuoltomestarin koulutus (ympäristöalan erikoisammattitutkinto) on vesihuollon toiminnan osalta olennainen koulutus, jonka suorittavat pääsääntöisesti jo muun perusasteen jälkeisen tutkinnon suorittaneet. Sama pätee jätehuollon koulutuksiin.

Ammatillisen koulutuksen kokeilua koskevat säädösehdotukset

Kokeilu lähtökohtaisesti mahdollistaa joustavamman ja ketterämmän toiminnan sekä kevyemmän vuosittaisen hallinnollisen prosessin, mikä on hyvä ja sallii koulutuksen järjestäjille suuremman autonomian päätöksenteossa. Vieraskielisyyden edistäminen etenkin erikoisammattitutkinnoissa on kannatettavaa, tosin voidaan pohtia, olisiko perustutkintojen ja ehkäpä ammattitutkintojen osalta syytä edellyttää suomen kieltä tai mahdollisesti erityislupaa koulutuksen järjestämiseksi. Erikoisammattitutkintojen osallistujat ovat usein jo asiantuntija- tai työnjohtotehtävissä, jolloin kielitaito ei ole enää kynnyskysymys.

Kokeilussa olisi syytä huomioida paitsi alueellinen kattavuus, myös toimialojen mukainen kattavuus. Erikoistuneet koulutuksen järjestäjät, joiden järjestämää koulutusta ei juuri muualla toteuteta, tulisi

olla mukana kokeilussa. Huoltovarmuuden kannalta olennaisten alojen on sisällyttävä mukaan kokeiluun.

Koulutuksen järjestäjien yhdenvertainen kohtelu herättää kysymyksiä. Kuinka varmistetaan yhdenmukaiset toimintaedellytykset niille, joita ei valita mukaan kokeiluun?

Rahoituksen uudistusta koskevat säädösehdotukset

Uusi rahoitusmalli herättää huolta. Vaikka malli on suunniteltu kannustamaan koulutuksen järjestäjiä ohjaamaan resursseja työelämäyhteistyöhön ja sujuvampaan valmistumiseen ja työllistymiseen, ei rahoitusmalli sovi kaikille.

Vuoden 2018 reformin myötä luovuttiin ammatillisten erikoisoppilaitosten luokituksesta. Kuitenkin, kun tarkastellaan koulutuksen järjestäjiä, joiden opiskelijoista yli 80 % tai enemmän on jo suorittanut perusasteen jälkeisen tutkinnon, huomataan, että käytännössä kaikki nämä oppilaitokset ovat erikoistuneita koulutuksen järjestäjiä. On selvää, että työelämässä edenneet, täydennyskoulutusta kaipaavat asiantuntijat, hakeutuvat nimenomaan erikoistuneiden oppilaitosten koulutuksiin.

Esimerkiksi vihreän siirtymän edistäminen, kuten EU:n suunnalta tuleva vastuullisuusraportointi, hiilineutraaliustavoitteet, luontokadon pysäyttäminen ja ympäristökasvatus, edellyttävät eri alojen ammattilaisten lisäkoulutusta pitkin työelämän eri vaiheita. Osaamisen vahvistamiseksi ei riitä parin päivän satunnainen kurssi, vaan toimintatapojen muuttamiseksi ja vakiinnuttamiseksi tarvitaan syvällistä koulutusta. Työn ohessa oppisopimuskoulutuksella suoritettava ammatti- tai erikoisammattitutkinto mahdollistaa osaamisen siirtymisen työnantajaorganisaatioon jo koulutuksen aikana ilman, että opiskelija on poissa työelämästä. Tällaista kouluttautumista tulisi tukea sen sijaan, että siltä leikataan rahoitusta.

Erikoistuneet koulutuksen järjestäjät ovat asiantuntijoita omilla aloillaan. Tällaista asiantuntemusta ei muilla ammatillisilla oppilaitoksilla tai välttämättä korkeakouluillakaan ole, sillä ammatillinen koulutus keskittyy työntekijään ja työelämän tarpeisiin akateemisen tutkimuksen sijasta. Erikoistuneiden koulutuksen järjestäjien tarjoama koulutus on laadukasta, tutkintomäärät ovat tasaisessa kasvussa, ja valmistumisajat kohtuulliset. Näistä erinomaisista tuloksista ei pitäisi rangaista, etenkin, kun koulutus toteutetaan työelämän kanssa tiiviissä yhteistyössä, työelämän muuttuviin tarpeisiin nopeasti reagoiden.

Erikoistuneiden koulutuksen järjestäjien vahvuutena on ketteruus ja uudistumiskyky. Ne voivat palvella valtakunnallisesti toimivia yrityksiä eri paikkakunnilla. Joustavat toimintatavat sopivat myös pienille ja mikroyrityksille, joihin uudet työpaikat pääosin syntyvät. Ne pitävät huolta harvinaisten alojen koulutustarjonnasta ja täydentävät alueellisten toimijoiden tarjontaa. Näin pystytään edullisesti ja joustavasti vastaamaan työelämän tarpeisiin koko maan alueella.

On myös vaarallista esittää (kuten epävirallisesti on jossain väläytelty), että ammatti- ja erikoisammattitutkintokoulutukset tai työssäkäyvän väestön koulutus jätettäisiin yksin yritysten kustannettavaksi. Monet opiskelijat ovat töissä pk-yrityksissä, julkisella puolella tai 3. sektorilla, joilla ei ole resursseja henkilöstön syvälliseen kouluttamiseen. Näillä organisaatioilla on kuitenkin suurin tarve osaamisen kehittämiseksi, esimerkiksi juuri vihreässä siirtymässä. Tai ajatellaanpa vesihuoltolaitosta, jonka työntekijöillä ei ole ammatillista osaamista tehtäviinsä. Huoltovarmuuskysymykset tulee huomioida myös tässä. Lisäksi näille aloille ei ole olemassa perustutkintoa. On erikoista, että nämäkin tutkinnot tai ainakin osaamisalat ovat edelleen kustannusryhmässä 1, ottaen huomioon koulutuksen tarpeellisuuden, harvinaisuuden ja teknisen luonteen. Sykliä lukuun ottamatta juurikaan kukaan muu koulutuksen järjestäjä ei pidä vesihuollon koulutuksen järjestämistä kannattavana. Vaikuttavuusrahoituksen lisäksi poistetaan mahdollisuus kerätä opiskelijamaksuja ja rahoitusta kohdistetaan pois tutkinnon suorittaneilta - yhtälö on etenkin erikoistuneille koulutuksen järjestäjille vaikea.

Uudistus toisensa jälkeen uhkaa ajaa työikäisen väestön koulutuksen ja jatkuvan oppimisen marginaaliin, vaikka työelämä muuttuu nopeammin kuin koskaan. Nuorten kouluttaminen on elintärkeää mutta emme voi rajoittua vain siihen. Uudistumiskykyistä ja osaavaa aikuiskoulutusta tarvitaan kipeästi nyt ja tulevaisuudessa.

Oppimisen tukea ja erityistä tukea koskevat säädösehdotukset

-

Tilauuskoulutusta koskevat säädösehdotukset

-

Muut ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia koskevat säädösehdotukset

-

Asetusluonnokset

-

Muut kommentit

-

O'Neill Mia
Suomen ympäristöopisto Sykli